

Medaila k 150. výročiu založenia Vodného družstva na Ondave v Trebišove

Jozef Slavkovský

Slovenská numizmatická spoločnosť pobočka Košice a Dejepisný spolok v Košiciach

V roku 1846 bolo v Lelese založené Združenie pre reguláciu Tisy v Medzibodroží, ako prvá organizovaná vodohospodárska inštitúcia v tomto regióne. Zároveň to bol aj impulz riešiť obdobný problém na dolnom toku Ondavy, takže nadväzne v roku 1848 vzniká v Trebišove Vodné družstvo na Ondave. Hlavným cieľom tohto družstva bola ochrana územia pred veľkými vodami Ondavy, Tople, Trnavky a ich prítokov, ale tiež prispieť k zabezpečeniu podmienok ochrany pôdy pre hospodárske využívanie, čiže riešiť aj problém ich závlahy, a tým aj celkový rozvoj oblasti.

Pri založení družstva značnú úlohu zohral grófsky rod Andrassyovcov, ktorého predstavitelia stáli pri jeho zrode a 70 rokov ho riadili. Činnosť Vodného družstva na Ondave sa viaže na územie tokov Ondavy a Tople od Vranova nad Topľou po Brehov, čiže ide o aluviálnu nivu týchto tokov o rozlohe 340 km². V čase vzniku vodného družstva patrilo záujmové územie k Zemplínskej župe a podľa súčasného administratívneho členenia spadá v značnej časti do Košického kraja, a to okresov Michalovce a Trebišov. Minulosť Vodného družstva na Ondave, čiže jeho vznik, vývoj a aktivity v priebehu svojej sto ročnej existencie sú zosumarizované v publikácii (Hanušín. 1948). Na základe týchto podkladov, ale aj zmien organizačných a štrukturálnych po roku 1948 sa situácia výrazne zmenila v prospech riešenia ochrany pred veľkými vodami, čo detailnejšie je podané v knižnej publikácii (Kundrát, Prosba a kol., 1998).

V súčasnosti na území bývalého vodného družstva sa stará o vodné hospodárstvo Slovenský vodohospodársky podnik, odštepny závod Košice, ktorý má svoje pracovisko v Trebišove. Toto pracovisko je dôstojným pokračovateľom vodného družstva, aj keď jeho pracovný a odborný záber je dnes širší a ekologicky viac zameraný.

Záverom možno konštatovať, že Vodné družstvo na Ondave v Trebišove pracovalo na úrovni poznania svojej doby a položilo kvalitné základy vodnému hospodárstvu tejto oblasti, na ktorých pokračujú v súčasnosti ďalšie generácie vodohospodárov a to už nie len v rámci Východoslovenskej nížiny, ale celého Slovenska. Súčasníci oceňujú snahu a vykonané diela svojich predchodcov, čo dokumentujú knihou 150. výročie založenia tohto vodného družstva (Kundrát, Prosba a kol., 1998), ako aj pamätnou medailou, ktorá slúži na oceňovanie pracovníkov Slovenského vodohospodárskeho podniku a zvlášť odštepného závodu Povodie Bodrogu a Hornádu Košice.

Medaila pre Vodné družstvo Ondava

Pamätná jednostranná medaila venovaná 150. výročiu Vodného družstva na Ondave v Trebišove. Výrobca Mincovňa Kremnica. Medailér: Arpád Račko. Medaila: jednostranná, patinovaný tombak, Ø 60 mm (obr. 1).

Averz medaily je rozčlenený na tri horizontálne polia. Stredné pole predstavuje tok rieky Ondavy, nad ktorým je nápis v troch riadkoch 150. VÝROČIE ZALOŽENIA VODNÉHO DRUŽSTVA NA ONDAVE V TREBIŠOVE a v spodnom poli sú uvedené roky 1848 – 1998. Signatúra medailéra AR je v pravej spodnej časti toku rieky a nižšie pod tokom rieky je uvedená ešte značka mincovne.

Obr. 1

Medaily sú vhodným umeleckým prostriedkom zaznamenávania významných udalostí, ktoré sa dotýkajú spoločnosti, jednotlivca alebo konkrétnych inštitúcií. Zároveň sú vhodným umeleckým dielom na ocenenie tých, ktorí sa pričínili o dianie súvisiace s realizáciou takýchto udalostí alebo činnosťou plnenia ich historického významu a zachovávanie kultúrnych i spoločenských tradícií.

Súčasnosť ochrany vodných tokov Slovenska

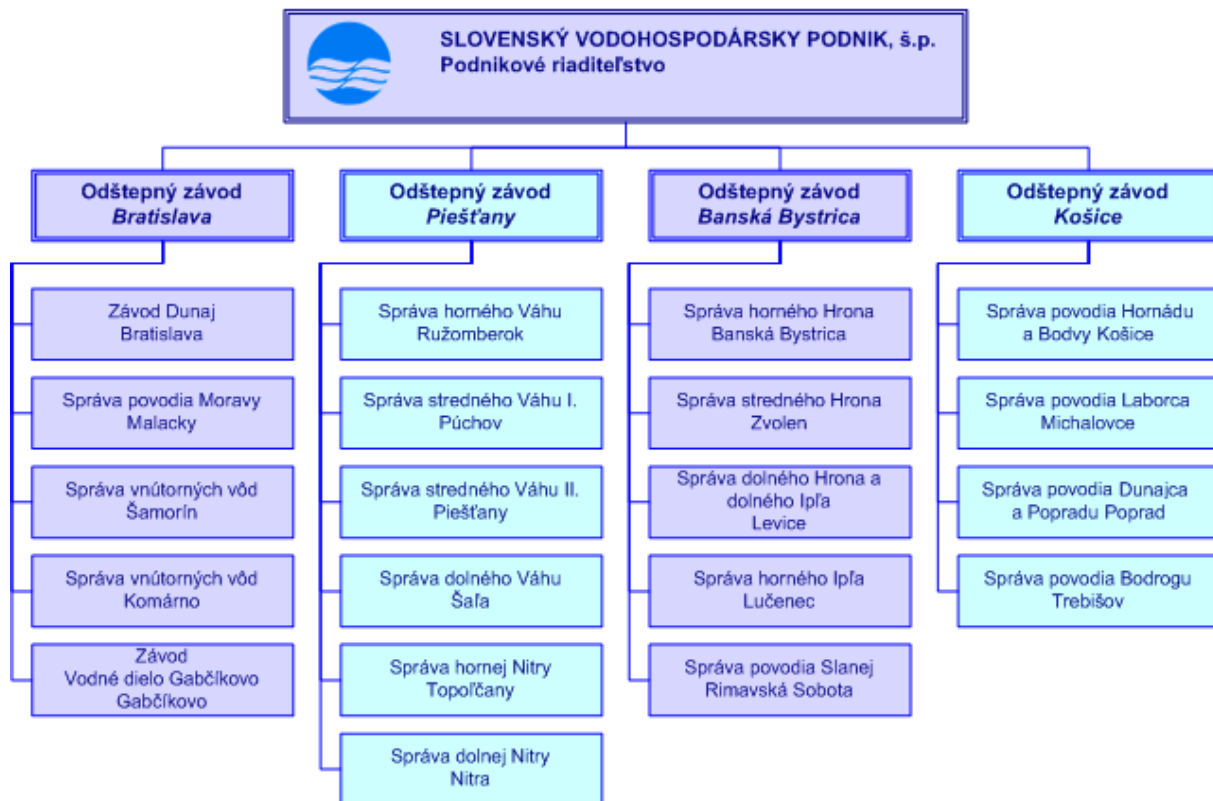
V procese zmien ochrany vodných tokov v ČSR, ČSSR a SR postupne dochádzalo k určitým organizačným a štrukturálnym zmenám, ale zároveň sa pritom dbalo na potrebnú kontinuitu realizovaných prác, ale aj na historické poznatky dotýkajúce sa tejto problematiky. Toho dôkazom je aj tu prezentovaná medaila venovaná 150. výročiu založenia vodného družstva na Ondave v Trebišove. Pričinil sa o to Odštepny závod Košice a jeho Správa povodia Bodrogu v Trebišove. Preto v ďalšej časti predkladáme súčasnú organizačnú štruktúru tohto vodohospodárskeho podniku (obr. 2).

SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik v Banskej Štiavnici vznikol 1. 7. 1997 a tu uvádzame iba jeho stručnú náplň a súčasnú štruktúru, aby čitatelia vedeli porovnať minulosť i súčasnosť v ochrane vodných tokov Slovenska.

Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. v Banskej Štiavnici patrí k strategicky dôležitým štátnym podnikom, pretože má v správe majetok – vodu, ktorá je v zmysle Ústavy Slovenskej republiky vo výhradnom vlastníctve štátu. Zabezpečuje starostlivosť o vodné toky, stará sa o kvantitu a kvalitu povrchových a podzemných vôd. Vo verejnom záujme vykonáva protipovodňovú ochranu a vytváranie plavebných podmienok. Podnik má celoštátnu pôsobnosť so štyrmi odštepňými závodmi (v Bratislave, Piešťanoch, Banskej Bystrici

a Košiciach) zriadenými na báze prirodzených povodií. Spravuje vodné toky v dĺžke 32 738 km, 287 vodných nádrží, 2 811 km ochranných hrádzí a kanálovú sieť v dĺžke 1 812 km. Celková plocha povodií je 49 015 km².

Od svojho vzniku 1.7.1997 sídli SVP, š.p. v historickom meste Banská Štiavnica, aj keď v rokoch 2008 - 2010 sa jeho sídlo presunulo do Žiliny.

Obr. 2

Odštepny závod Košice má štyri správy, ktoré majú sídla v Košiciach, Michalovciach, Poprade a Trebišove (obr. 2). Práve Správa povodia Bodrogu v Trebišove je pokračovateľom pôvodných uhorských organizácií na ochranu vodných tokov Tisy a Ondavy, čiže Združenia pre reguláciu Tisy v Medzibodroží a Vodného družstva na Ondave, ktoré vznikli v rokoch 1846 a 1848. Na tu dobu to bol obrovský pokrok súvisiaci s ochranou pred povodňami a reguláciou uvedených vodných tokov. Z toho dôvodu vedúci pracovníci Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p., OZ v Košiciach a Správy povodia Bodrogu v Trebišove si koncom 20. storočia s potrebnou dôstojnosťou pripomenuli uvedené 150. výročia vzniku a transformácie týchto organizácií. Okrem knižnej publikácie (Kundrát, Prosba a kol., 1998) toto výročie pripomína aj medaila Arpáda Račka (obr. 1).

Významný pracovník Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p., OZ v Košiciach Ing. Jozef Boris pri svojom odchode do dôchodku na prelome milénia bol odmenený touto medailou, ktorú si veľmi cení. Nakoľko je zanietým numizmatikom, takže pri spracovaní súborného diela významného košického sochára Arpáda Račka, obrátil som sa naňho, či nevie kde by som túto medailu získal a uspel som, pretože povedal, že ju má. Požičal mi ju a ja som ju mohol popísať a sfotografovať pre uvedený účel. Patrí mu moja vďaka za ochotu

a porozumenie. Takto obidvaja sme malým dielom prispeli k sumarizácii medailárskej tvorby tohto sochára, ale aj k propagácii našej histórie súvisiacej s vodohospodárskou činnosťou.

Literatúra

Kundrát, V., Prosba, J. a kol., 1998: Vodné dielo na Ondave v Trebišove 150. výročie založenia. Účelová publikácia SVP, Povodie Bodrogu a Hornádu Košice, 83 s.

<http://www.svp.sk/svp/default.asp>

<http://www.svp.sk/svp/default.asp?id=4&mnu=4>